

Toivo Tammik: Estonia asukoht ja hoone väärivad parimal viisil eluõigust

Rahvusoperi Estonia laiendus oleks suurepäraseks käivitajaks nii mahajäetud Tallinna vanalinnale kui ka peatselt üles soojendatavale peatänava projektile, kirjutab Toivo Tammik.

Rahvusoperi Estonia vajadus kaasaegse saali järele on laiemale avalikkusele teada. Tallinna linnavalitsuse juures on neljandat kuud toimetamas komisjon, kuhu kuulub võrdselt spetsialiste nii linna kui ooperiteatri poolt. Suletud uste tagant kostvaid üksikuid kontekstist välja rebitud lausekatkeid püütakse väljaspool tõlgendada ja interpreteerida.

Komisjon lähtub eelkõige riigikogu 2021. aasta otsusest, millega Estonia ooperi- ja balletiteatri rajamisele peab kultuurkapital öla alla panema. Asjaolu, et otsuse nimekirjas on veel viis objekti, annab Estoniale ühelt poolt aega rahulikult parimat lahendust otsida. Teisalt tuleb rõhutada, et riigikogu ja kultuurikomisjon kaalusid väga üksikasjalikult erinevate taotluste põhjendusi ja sisu, mistõttu jäidki sõelale need kõige olulisemad objektid, mille rahvasaadikud ka ära kinnitasid.

Kui vaadata otsuse seletuskirja, siis seal on iga objekti kohta põhjendus olemas. Laienduse kasuks räägib eelkõige asjaolu, et väärikas institutsioon saab jätkata ajaloolises asukohas, säilitades Eesti riigi ühe olulisema hoone tähtsuse ja aura, lisades tehnoloogilised uuendused ning vajaliku lisapinna.

Viis valdkonda

Komisjon on seni tegelenud küsimustega, mille võiks tinglikult jagada viie valdkonna alla.

Esiteks on vajadus Rahvusoperi ruumiküsimus lahendada ilmselge. Olemasolev saal on kavandatud ja ehitatud sõnateatri tarbeks ning selle publikuosa kubatuur on heade akustiliste lahenduste jaoks ebapiisav. Ooperikultuur kidub ning juba mitmeid põlvkondi ei saa eesti ooperilauljad kodumaal ennast täisvääruslikult avada ja arendada. Kogu lavaosa alates portaalist ja lõpetades pea- ja külglavade suurusega ei sobitu kaasaegsete standarditega, mis välistab teiste ooperiteatrite

err.ee

Eesti Draamateater
Rahvusoper Estonia
Estonia teater
Eesti Rahvusballett
Teater

gastrollid Estoniasse.

Teiseks on komisjon on kuulnud ära [rahvusooperi Estonia](#) juhtkonna ülevaate olukorrast. Pärast põhjalikke ruumianalüüse on rahvusooper institutsioonina avaldanud jätkuvalt avaldanud selget soovi jääda oma ajaloolisse asupaika.

Tegemist ei ole pelga emotsiooniga. Teatavasti on [teatril](#) väga professionaalne tehniline meeskond, mis koordineerib lavategevuse ja etenduste ettevalmistamise keerukat masinavärki. Vana hoone lavapoolse ja uusehituse ühendamise tehnoloogilised sisendid on erinevate spetsialistide poolt põhjalikult läbi töötatud. Valminud ruumianalüüside puhul ei ole tegemist abstraktse ruumiprogrammiga, vaid keeruka funktsionaalsete seoste süsteemiga, mis arvestab tänapäevaseid tehnoloogiaid, olemasoleva maja potentsiaali ja ruume ning rahvusooperi lähemate aastakümnete vajadusi.

Seda lähteülesannet on erinevas täpsusastmes Estonia tellimusel reaalses asukohas läbi mängitud, kontrollimaks vajalike funktsioonide mahte ja logistikat. Need põhjalikud kontseptuaalsed tööd on komisjonile tutvumiseks esitatud ja on aluseks ka edasiste otsute tegemisel.

Kolmandaks tegeldakse muinsuskaitsete ja keskkonnakaitsete küsimustega. Erinevalt võimalikest muudest asukohtadest on laienduse puhul kogu vajalik infrastruktuur olemas. Loetlegem: paiknemine tulevase peatänava ääres, ümbruskonna kaubanduskeskuste parkimismajade õhtuse kasutamise võimalus, optimaalne lahendus dekoratsioonide veoks, poole tuhande töötaja ja publiku võimalus tulla [teatrisse](#) kõige paremini ühistranspordiga kaetud piirkonnas.

Strateegiakeskuse inimesed on komisjonis heameelega konstateerinud, et läheduses formeerub kaasajastatav Hariduskvartal (ehk Inglise Kolledži tänapäevastatud maht koos ujulaga ning uuenev Tallinna Reaalkool).

Sama kvartaliseerimist saaks läbi viia ka [teatritega](#), moodustades uuenenud rahvusooperi ja [Draamateatri](#) näol esindusliku [Teatrikvartali](#). Ka piirangud ning nende piirangutega tegelemise metodoloogilised alused on sarnased: Reaalkool

saab vanalinna ümbritsevas endises muldkindlustusvööndis endale saajaprotsendilise juurdeehituse. Seda mõningate põlispuude raiumise ja ajalooliste eskarpmüüride uusehituse mahus eksponeerimise hinnaga.

Neljandaks on ära kuulatud Tallinna linnaplaneerimise ameti strateegiakeskuse esindajate ettepanekud võimalike uute asupaikade kohta. Neist markantsemad on krunt Linnahallist ida pool ning eriti üllatuslikuna ka variant lennujaamast üle Tartu maantee, jalgupidi Ülemiste järves. Kõik alternatiivsed ettepanekud rahvusooperi rajamiseks senisest südalinelikust asukohast eemale on hüpoteetilised ning võiksid olla tööversioonide aluseks sajandi teise poole arengutele. Lähiaastatel laiendusele alternatiiv puudub.

"Linnahalli ulatuslikku ümberehitamist ja lammutamist välistab muinsuskaitsemälestise staatus."

Lisaks arutluse all olevatele variantidele on taas üles kerkinud ka Linnahalli kui kesklinna "ainsa linna käes oleva mereäärse krundi" teema. Tänu Linnahallile, algse nimetusega V. I. Lenini nimeline kultuuri- ja spordipalee, mis valmis 1980. aastal toimunud Moskva olümpiamängude purjeregati tarbeks, on linnal üks hea krunt, mis on seni erakätesse müümata. Sellel lasuva efektse, kuid amortiseerunud ehituskehandi kohandamine ooperiteatriks ei ole võimalik. Linnahalli ulatuslikku ümberehitamist ja lammutamist välistab muinsuskaitsemälestise staatus.

Linnahall omas algses lahenduses erakordset interjööriahendust, kus publikupoole eritasandilised fuajeed ja saal-amfiteater tunnusmuusika saatel üles tõstetavate vaheseinte abil üheks hiigelsuureks voolavaks ruumiks transformeerus.

Kogu ruumi omaaegne väärtus on pöördumatult hävinud ja kahjustunud, seda taastada ei ole võimalik ning sellise ruumi järele puudub ühiskonnas tellimus. Linnahalli kui mullaga kaetud betoonmäe imiteerimine täiesti uue ooperiteatri väliskesta lahenduses oleks arhitektuurselt jabur.

Pikemalt peatumata muudel tehnoloogilistel asjaoludel, võiks siinkohal esile tõsta kasvõi raskusi lavadekoratsioonide logistika

puhul. Võime kujutleda, kuidas toimuks amfiteatri asemele paigutuvale lavale dekoratsioonide vedu. Seni tehtud skeemides võib vaadata, kuidas suur ja oluline osa teatrist peaks ka paigutama allapoole merevee tasapinda.

Uus maja või olemasoleva ümberehitus?

Mistahes terviklahendus, uus ooperimaja, millise kohta on lähemaid näiteid nii Helsingis kui ka Oslos, oleks võrreldes olemasoleva hoone laiendusega kuni kümme korda kallim. Arvestada tuleks üldist ajakulu, ooteajal aastakümnetesse ulatuvat allakäiku ooperisektoris, krundi rentimis- või ostusummat, planeerimise ja infrastruktuuri keerukust vee äärde või vette ehitamisel.

Samuti tuleb arvestada ebaõnnestunud asukohast tulenevate püsiprobleemidega, millega seisame silmitsi Kumu puhul, iseäranis reljeefne on aga ERM-i näide. Valimiseelses debatis on Eesti 200 teinud ettepaneku nihutada uus ooperiteater Reidi tee äärde.

Ooperit tundvad inimesed mõistavad olemasoleva maja väärtust ning selle tänapäevastamise võimalusi. Ajalooline asukoht ning hoone väärivad parimal viisil eluõigust.

Uue Turu uueneva Teatrikvartali puhul saaks Estonia ajalooline hoone oma tähtsuse ja järjepidevuse säilitada. Uuel Turul maapõues asuvate muldkindlustuste võimalike säilinud tugimüüride olemasolu kohta loodetakse lähemal ajal korraldada täiendav uuring. Kui neid seal leidub, saab neid eksponeerida laienduse publikuruumides.

Arvestades ühiskonnas terendavaid uusi olusid, kus kaitsekulutused tõusevad hüppeliselt, on parempoolne ettevaatusabinõu loobuda laristamisest ka rahvusoooperi puhul väga aktuaalne.

Linnaametites on arutlusele tulemas ettepanek, mille väljapakkujad soovivad rahvusoooperile olemasoleva maja ulatuslikku ümberehitamist, mille tulemusena lastaks korruse võrra allapoole ajaloolise saali parteri tasapind, lammutataks olemasolevad lavad ning rajataks uus lavaportaali koos kaasaegsete lavadega. Sellise kübaratriki tulemusena oleks

sekkumine linnaruumi mahuliselt väiksem kui uue saali puhul.

Uus maht saaks paiknema ninapidi vastu Draamateatrit, jättes Pätsi pea ümbruse hoonestamata. Samal ajal tähendaks see ettepanek radikaalset uuenemist ka 1940. aastate lõpul välja ehitatud Estonia maja publikuruumidele. Olemasolev saal on teatavasti Stalini-aegse dekoori tõttu olnud teatavasti monumendilammutajate huviorbiidis. Uut juhti ootav Tallinna muinsuskaitse osakond saab igal juhul menetella huvitavat ettepanekut, mis on sündinud strateegiakeskuse värkstoas.

Rahvusooperi ruumiküsimus on lähemal ajal ees seisva rahvusvahelise arhitektuurikonkursi teema. Selle konkursi õnnestumisse saavad praegu nii komisjon kui ka paljud institutsioonid oma panuse anda.

Võtke ette õhtune jalutuskäik Tallinna vanalinna. Tühi. Estonia laiendus oleks suurepäraseks käivitajaks nii mahajäetud vanalinnale kui ka peatselt üles soojendatavale peatänava projektile.

Toivo Tammik on AB Ansambel OÜ arhitekt ja Konstantin Pätsi mälestusmärgi "Riigipea" üks autoreid.

Toimetaja:

Kaupo Meiel